

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknél 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

B e v e z e t é s ü l.

Ujuló reménnyel indítjuk meg Lapunk 2-ik évi pályafutását, támaszkodva azon vigasztaló tényre és tapasztalatra, hogy a védve haladó, evangyéliom elvű irány hazánk több pontjain rokonszenvvel, jóakarattal és ápolással támogattatik. A próba év borúival és derűivel elvonult felettünk, kitartásunkat edzette, hogy hiven megálljunk továbbra is a mi Urunk mellett.

Nem mulasztjuk el ezután sem, a mennyiben módunk és erőnkben álland, jelezni és bírálólag visszautasítani mindazon jelenségeket, melyek a keresztyén igazságokat bántólag érintik, erre épen korunkban és hazánkban is komoly szükség van. Az isteni fensőbb természetnek a teremtményi alsóbb természet, — az isteni kijelentésnek az emberi változó pusztá észvivmány, a testben megjelent örök Igének, ígétlen test eszméletlen anyag, — a hitáltali megigazulásnak hitnélküli örökös, az istentől függésnek a képzelt függetlenség, vagy épen érdekszolgasság, a lelki világ örök létének, melyben az öntudatos egyén is örök és halhatlan, a természeti világ elemeinek örökléte, melyben az ember mint fényes buborék ideiglenesen csillog s eltűnté után szebb léte nincs, — a teremtőről szóló tannak a teremtmények tudománya, — vettetnek ellenébe rombolólag, vagy oly kétes világitással, hogy a hitigazság szintelen és erőtelen képzetté bizonytalanítottatik; mindkét út által az emberi lélek vigasza, öröme, reménye és támasza pusztítottatik. Nekünk kötelességünk az evangyéliomi elvek, tények és tanok öröktartalmát vallani, kellő alakban felmutatni, védeni és hirdetni. Az elvi és tankifejezmények a lakja haladás alá vetett, de magva, tartalma, lényege, bensőleg tekintve, felül áll a haladáson, mert maga szabályozója a haladásnak. A Teremtő atya, fiu és szentlélek istensége, például: léte, lényege és személyiségében meg nem tagadható szerintünk, sem a kor, sem a tudomány, sem a haladás nevében és általa, mert akkor a kor a menny-felé vezető irányt, a tudomány első okfejét és végcélját, a haladás szilárd és biztos alapját vesztené el. Mig egyfelől küzdünk a lényeg, a valót megüresítő alakítások ellen: másfelől az isteni reali-

tást felölelő és megtartó finomabb alakításokat nem elle-nezzük, mert épen szerintünk az alak, mint a létmód fel-tétele, nem nélkülözhető. Forma dat esse rei. Maga az egyház is alak, de nélkülözhetlen, mint a hívőknek kö-zössége.

Korunk jelszavaitól: modernismus, új reformáció, haladás, — mi nem remegünk, vitatván bátran és pedig meggyőződéssel, hogy Krisztusistenlényegűsége, s a szent-írásbeli kijelentés kalauzólo tekintélye nélkül induló min-den modernismus, reformáció és haladás tartalmatlan és jövőtlen tünemény, ideiglenes jelenés. T ö k é l e t e s e d é s a z i s t e n i m i n t a é s a l a p s z e r i n t, ez a mi irányelvünk, ez alapon van és lehet értelme ma-gunk s az erkölcsi világ reformálásának. — Erre törek-szünk lelkünk egész hevével.

Ezen hittani álláspontunk mellett kivált mint magyar-honi protestánsoknak különleges feladatunk marad a hazfiaságot, szabadságot, önkormányzatot, felvilá-gosodást, nevelést és oktatást önerőnkön fejleszteni és terjeszteni; az egyházat, mint a hit védvartát hűség által fentartartani, dicsőbb foku életre emelni; s az isten földi országának „több hajlékaiban“ lakókat a szeretet arany szála által közösségbe fűzni. Testvériség, emberiség és keresztyénység egymásba vágó, egymást kiegészítő elv és érzet tartozik lenni.

Protestantismus az evangyéliom alapján, evangyéli-om a kijelentés alapján, kijelentés a Jézus Krisztus alap-ján, Jézus Krisztus a szentháromság alapján válhatlan lán-czolatban vonjanak és ragadjanak bennünket érzelmeink gondolataink, cselekedeteink és egész életünk folyamán: akkor felelünk meg keresztyéni rendeltetésünknek; akkor az érzéki az érzékfelettel, a látható világ a láthatatlannal, a muló az örökkel, a föld a mennyel, az ember az Isten-nel belső és valódi összeköttetésbe lép és marad siron in-nen és siron tul.

E fényes nyomokon közeledjünk az élő egyház lehető megvalósításához, erre elvbarátaink közreműködé-sét ujuló reménnyel, ujuló bizodalommal várjuk és kérjük.

Debreczen, 1876. jan. 1.

B a l o g h F e r e n c z, szerkesztő.

 Az előfizetés beküldése kéretik.

De profundis.*)

Mint hogy az Evangyéliomi prot. Lap, nem csak a hitéletre tartozó eszmék tisztázásával, hanem azon anyagi alapnak, melyen az egyház áll és melyen annak hivatalnokai az Urat szolgálván kenyerüket keresik, — feltüntetésével is készségesen foglalkozik: bátorságot vettem magamnak én is igénybe venni, ha csak egy kis teret is, hogy arra fektessem hosszas tapasztalatom szomorú meggyőződését, annyival is inkább, mert azt látom, hogy mindinkább terhesebbül nyomorunk valódi okának szegfejtére nem ütött senki.

Eszme eszme után tűnik el, egyik javaslatot a másik javaslat hulláma szemfödelezi, eszme és javaslat mint egymással megbirkózott szelek, újra elpihennek.

Ha magunk szenvednénk csak, ha nélkülözö családunk jobb sorsra vágyó tekintetében nem ütköznék szemünk, leörölné az élet, s mennénk nyugodtan alunni a remény cziprusai alá; de mert legtöbbnyire családapák vagyunk, és nem csak a jelen, hanem mieinket illetőleg a jövő aggodalma is nehezül ránk: szükség, hogy mutassuk fel sebbünket, melyet nem gyógyít, hanem mérgecsit és mérgecsitve nagyobbít az idő.

Mi az a forrás, melyből mi léteszközeink anyagját nyerjük?

Bérleveleink, melyeket hosszú évtizedek előtt azon vallásos ösök állítottak ki, a kik akarták, hogy az oltár körül forgolódók, az oltárról éljenek. — És ha megnézzük a kort, melyben azok kiállítva valának, áldólag kell megemlékeznünk a nyugvó porokról.

Ma is állanak a bérpontok, csak az a baj, hogy hatul nem szárnyalta volna is azokat a mai kor követelménye, elszállt felölök a kegyelet fényes felhője.

Nézzétek meg csak az ágybér cím alatt adni tartozott gabonát, meglátjátok, hogy az egy oly mismás, melynek együttesen tisztított ocsú a neve, miben alig 50% a kenyér mag. Tudjátok hogy készül az? Igen élelmes egyszerűséggel. Mikor a gazda bő aratáshoz jutott, rosta segítségével választja össze szentadományát, épen úgy mint mikor szántóföldje gyérül jutalmazá. — Ha jól termett, következetesen kevés pénzt adnak sokért, ha rosszul termett nem sok az mi piacra vihető, tehát kevésből vagy sokból legkevesebb kárral az ocsú válik be papbérül.

Se türethetlen állapotot tán enyhíti a kegyurak bőkezűsége ott a hol olyak is léteznek? Minő gondolat az, hiszen a Kegyur nem azt teszi most, a mit jelentett a Kegyur név keresztelésénél — de hogy azt, de hogy azt! . . . ez a szó Kegyur mai napság azt teszi, hogy t e h e r -

*) Ajánljuk e szívbe mártott tollal irt, néhol megrendítő hatású cikket, komoly elmélkedés tárgyul capitibus et membris.

S z e r k.

m e n t e s . . . hiszen ők, hallották a régiektől, hogy évszázadokkal ezelőtt volt egy némely övék vagy más őse, a ki a belhivatalnak, az egyháznak földet adományozott, miért viselné hát most a terhet, midőn a hajdani adományozó rokon vagy nem rokon árnyékákan a szűzvállúság dicsálmát szenderegheti. Jegyezd meg szives olvasó, hogy ez nem költői kép, hanem merő valóság, — de nem tagadja meg az ellenlelkületü Dicsők létezését sem.

No de, füzöd tovább gondolataidat, a belhivatalnokoknak jelentékeny föld áll rendelkezésükre, s azt dolgozza a nép és kegyur, ha nem kötelezőleg, de subsidialiter!

Ugy van biz az, . . . nézzük meg hát hogy van.

A nép kényszerített — időrablás nevü — quasi munkája nyomán, a mit különben is átkozódással, de sohasem jól, sem idejében nem tesz, nem virulhat fel az istenáldása, hanem tövis? konkoly? na az már illetékes bokkrétája a rosszul turkált göröngynek.

A mi a subsidialis kegyuri jóakaratot illeti, arra nézve egy betürről-betüre igaz történetet mondhatok el. 1872-től irtak Krisztus után . . . egy lelkész ott, hol régi gyakorlat nyomán a subsidialis jóakarot már joggal követelhető volt . . . megkér bizonyos kegyurat, hogy búzáat hozatni méltóztatnék! A kérelemnek hely adatik azzal a toldással, hogy most magamnak is dolgom van, hanem a jövő vasárnap adok négy szekeret. Lám már annyi haszna volt a lelkész eljárásának, hogy megtudta mit tesznek a parancs szavai: „ne tégy akkor semmi dolgot se te, se szolgál, se barmod.“ De hát a subsidium, csak subsidium. — Eljött a vasárnap, délután 4 órakor adva lett két szekér, azok késő setét estén csakugyan tett helyre vitték a búzáat, de már asztagba nem rakták az alkony előrehaladottsága miatt . . . no se baj, holnap is nap lesz gondolá a subsidiált, de rosszul számított, mert másnap nem az Urnak, hanem a kegyurnak napja lett, s még addig sem várt az illető tisztje, míg a lelkész, saját napszámosaival asztagra rakatta volna a kénéket, hanem a szekereket reggeli 5 órakor felfordítatá, — és ha nem a lelkész hasznára is, de Isten dicsőségére ott hagyatá! — Ez a mai kegyurság egy kitünő képe! Azonban ne véljük mintha egészen kihalt volna a régi dicső faj, vannak bizonyosan még ma is, kiknek kegyursága tettekben nyilatkozik . . . de én illet közvetlen nem ismerem. — A hazai viszonyok átalakultsága azt miveli, hogy a multról többnyire csak nagy nevek, de nem egyszersmind vallásunkért dobogó szivek maradtak. Az ős családok tüzhelyén ellobogott a vallásos érzemény, a szent fészkekben élelmes Judások ivadékai tollasulnak — sok helyről az ügyünk iránt érdeklődők, mintha a pusztulásnak is indulója volna, dobszó mellett vesznek siralmas búcsút, — és az ő veszteségük néha néha a mi veszteségünk is.

Kérdezd már most türelmes olvasó, hogy az eddig mondottakból mi vonható le? Az, hogy mi nagyon v i r á g -

talán siva tagon taposunk, mert a régi kegyelet kihamvadt. A nép kényszeradománya értéktelen, de keserű, munkája panaszos, de áldástalan, és itt volna az ideje, hogy mind ez másképp legyen.

De hát hogy? de hát mikép?

Én úgy gondolnám, hogy a viszonyt másképp kellene alakítani, — de hogy mikép volna az a „másképp“ azt ezuttal bővebben nem fejtem ki. . . talán ha szavam visszhangot kelt, belevagyulok én is az eszmecserebe, de azt mindenek előtt kivendőnek vélném, hogy az o c s ú h a r e z á t ó l mentetnénk fel, olyaténképen, hogy ne legyünk személyesen kellemetlenkedni kénytelenek azokkal, kiknek pásztorai vagyunk, mert e kellemetlenségnek kettős kára van, egyik a vallás iránti meghidegülés, mert a nép megenged a zsidónak, ha 1000%-kos pénzkölcsön miatt koldus tarisznya jut nyakára, de a lelkésznek nem bocsátja meg soha, ha illetményét végrehajtás útján veszi be, és ezen örök gyűlöletnek miben ad először is kifejezést? kerüli a templomot, s a templom kerülőben könnyen lappanghat — míg csirázató napfény nem lövel rá — egy nazarénus embrió. — Higyjétek el nekem, hogy a nazarénizmus termő bölcsője a személyhez kötött és nem a vagyonhoz arányosított ágybér volt. Kísérjétek meg a k ö z v e t e t t e g y h á z i a r á n y o s a d ó t, meglássátok a nazarénizmus bele hal az elfogadott kísérletbe a lelkész pedig megszabadul a közvetlen fizetés fölötti surlódás egész létére kiható sulyától, hát ilyen is van? de van ám, s ez a második kár; az a hallgató, kit végrehajtás útján kényszerítnek nevedben és érdekben, hogy fizesse meg ágybérét, kerülni fog mindenütt, nincs annyi pénz, hogy napszámra menjen hozzád, ott vesztet meződön mindened, nem segít rajtad pénzedért sem — hanem épen úgy van akkor is, ha tartozását nem véteted be, t. i. munkádra nem megy, mert azt hiszi kifogod béréből tartozását. Hát aztán van-e valami igazsága az ilyen embernek? Van; miért? azért, mert ha nem fizet a kegyur, kinek nagypillantásai vannak, hogy fizessen a szegény, kinek csak tenyerében van kenyértermő mezeje.

Már most az a kérdés, hogy az említett kettős kárnak, mely a közvetlen és nem birtok aránylagos adózásból veszi származását mikép lehetne elejét venni? úgy, ha az illetén eljárásal teljesen ellenkező fizetési módokat és eljárásokat állapítatnák meg.

Uraim! sokan, . . . kik pedig a közös egyházi élet dolgainak felsőbb rendezői még csak sejtelemmel sem bírnak önök azon visszasságról, mely a vidék egyes egyházaiban honos a kegyur név leple alatt, de ezt nem fejtegetem, mert miatta bizonyosan sirjukban is megfordulnának azok, kik a reformáció ügyében vért és vagyont áldoztanak, iskola kell? az ő gyermekük nem jár bele. Főiskola kell? Hajh van annak elég pénze! Egyházi adó kell? adtak ők földet. Földadó kell? Ha a földet adták, adózzék az egyház. Iskolai vagy egyházi közmunka kell? No persze majd ők napszamosai lesznek egyháznak vagy iskolának, mikor ők kegyurak. — Már most tessék csak elképzelni mily szép rendben mehet ott minden, hol a szűzválluság érdekében az ily cselekvények napirenden vannak; mert természetesen, „ha ők nem,“ „mi sem“ kezek alatt sem az egyház, sem az iskolaügy nem örvendhet meleg ápolásnak.

Ezt az állapotot meg kell szüntetni; az állítólagos patronatust saját értékére redukálni . . . ma már nincs jog annak megfelelő kötelesség nélkül; videant Consules, quibus auxiliis et quomodo.

S miért kell mindezek felett rendező szemlét tartani? az

egyház és vallás érdekében a minden tagjai által közös erővel istápolott egyházban a néma torzsalkodó tusát béke váltja fel . . . a békében megfogamzik a szeretet, s a szeretet gyümölcse a vallás.

Ne keressük messzire a kor közönyösségének, a vallás iránti lágymelegségnek okát, mert kiindulása pontja helyi rendezetlen körülményeinkben s abban van, hogy egymásnak terhét nem hordozzuk, sőt a teher elhárítására sokszor csak képzelt jogokat teremtünk.

Ha azonban csakis a helyi viszonyokban határozódna élet sorvasztó bajaink lassan ölő mérgei, még a magunkbatérés, a felébredés, veszélyt ismertető órájában segíthetnénk magunkon, de nem csak ezek, hanem a szerencsétlen ugynevezett bölcsek modernizmusa az, melynek sorvasztó köde mint lidércz nyomakodik reánk. Azt hinni, hogy az csak a tudomány világosság utáni oly törekvése, melynek mint kezdete úgy vége is a magasb régiókban kél és enyészik el; „önámító hiu feltevés, hát a magas hegyek viszhang csatáinak dördülés darabjait elzárja-e a magas és mély közötti úr attól, hogy szaggatottan bár, a völgy lakóinak füleit ne érintsék? Az nem úgy van; a törpe Titánok Zeüs elleni merényletének piszkos pora, a vallásmező szent virágaira hull alá, és a hit harmatából sárt alkot, hogy beszennyezze azok kelyheit. Vedd eszedbe magadat Jeruzsálem, hogy el ne távozzék az én lelkem te tőled — továbbá:

A vallási közönynek s a mindinkább vészes jelenetekben mutatkozó immoralitásnak igen feltűnő pontját képezi ezen politikai tan: az államnak nincsen vallása; tudom én azt, hogy e tan nem azt akarja kifejezni, hogy az államnak nincs köze Istennel, de még is szomorú tudomány ez, az állam értelmében is . . . Mert ezt szerintem, a vallások hatásának érdemlett figyelembe vételével ekkép kellene megállapítani: minden vallás az állam vallása, hiszen csak nem hiszi azt egy állam sem, hogy szuronyainak hegye a gondolatok, a cselekvények szívféskében is hatalom; nem hiszi, hogy kültörvényei . . . ott is égő csipkebokrok, hol az éj homálya borító leple: a béke, a nyugalom, a biztonság elleni törekvéseknek, mert ha hinné, miért követel annyi alkalomkor pótesküt, főesküt? s ha követel, nemde azért teszi ezt, mert intézményei csallhatóságát ezáltal ellensúlyozni; . . . s az öntudat a lélek általi fenyegetést, törvényei erősítésére, hatályosbá tételére akarja fordítani, s miért akarja? mert kijátszható törvényei mellé a lelkek isteni törvényét tartja szükségesnek őrállól alkalmazni, s ha — mint cselekszi is — alkalmazza, miért a veszélyes tan, hogy az államnak nincs vallása? hiszen e pusztá szó elméletet, tényleg, maga az állam vallásos esküt követelése megczáfolja, s ha megczáfolja, nem csak, hanem azt fenállhatásának létfeltételéül elfogadta, miért van az, hogy a vallás intézményei iránt oly elnézéssel viseltetik? Van most vasárnap, vannak ünnepek vagy fenyítékük azoknak, kik káromolják azokat, kik mennyben lakoznak? nincs, n i n c s és n i n c s. Miért, talán adóképesebb a nép, ha szentül megtartandó napjait munkában vagy csapszékben tölti el? én nem tapasztalom, sőt azt látom, hogy a zsidó, ki szombatját kicsinytől nagyig megtartja, halad, izmosul jólétben, midőn mi pusztulunk . . . veszünk.

Talán messzebb is csapongtak gondolataim, mint egyelőre akartam, de szerintem nem mondtam igaztalant. — Menjünk vissza oda, hol rendezetlen létalapunkról kezdett eszmelánczolatom megszakadt. Azt senki sem tagadja,

hogyan anyagi beldolgaink a mondott körülmények behatása alatt, rendezetlenek: mert hiszen éppen a bajfelismertsége támasztotta fel azon szárnyra bocsátott javaslatokat, melyek helyzetünk javítása céljából Bethlen és más czimű nyugdíjalap teremtéséről a lapok hasábjain is közölve voltak. A „Bethlenre” nem reflectálok, mert az olyan szint látszik viselni, mintha bizonyos társulat a protestantismus vállain akarna saját bizonytalan létének gödréből kiemelkedni. A többi tervezetet illetően pedig csak azt mondom, hogy mi után, éppen magunk által akarná biztosítani azokat, kik már csekély javadalmukból eddig is sokat megvontak maguktól elmaradható családtagjaik vagy özvegyeik jövője érdekében, azért kár volt oly lánczolatossá szám-műveleteket alkotni. Mi nem magunkéi, hanem az Egyházaké vagyunk, az egyházaké, melyek nekünk azt a fizetést adják ma, mely ha a régi időben fedezte is elhunyt elődeink szükségleteit, ma alig elegendő arra, hogy belőle kinestári adókat teljesítsük, tehát ha a régi díjazási okmányokat megváltoztatni egyáltalában nem mutatkozik készség hiveinknél, azt kellene kieszközölni, hogy a nyugdíjalaphoz, melyet teremtünk és folytatólagosan gyarapítunk: járuljanak és pedig kötelezőleg járuljanak egyházaink is, még pedig vagy lélekszám arányában, vagy ha az ellentállásra találna járulnának azok, kik a lelkész különleges szolgálatát veszik igénybe, például keresztelestél, esketésnél, temetésnél, gyámoldai adó lenne csak 10—10 kr. e csekélység, melyet hitem szerint mindenki szívesen megad — évek folytán szép alappá nőné ki magát. Minden rendszeresített hivatal, mai napság már nyugdíjjal van összekötve. — Ne menjünk messze példákért... Ime Biharmegyében a községi jegyzők nyugdíj intézete — helyesen — életbe van léptetve, és nem koldus alamizsna nyújtással, hanem oly biztosított összeggel, mely az intézményt dicséretesnek tünteti fel.

Ki hozta össze az alapot, mely a kiskorú árváknak fejünkint 300 forintot biztosít? Első sorban a jegyző családapák, másodsorban a nép minden adó forintja után fizetni tartozott $\frac{1}{2}$ krral. Már most tegyünk hasonlítást: meghal a lelkész; vagyontalan családjától búcsút vesz a gyülekezet, ajánlja azt az Isten irgalmába talán rá sem gondol többé... menjen hordozza keresztjét, majd leveszi róla a halál; a nyugdíj alappól, a mit a kiszendvedt család fő szűk jövedelméből összefilléreztet, kap talán az árvák csoportja annyit, mennyi az özvegy fejadója, s aztán? ölelje meg koldusbotját. Meghal a jegyző! át teszik az özvegy és árvák létszámának kimutatását az alispánhoz és folyóvá tétetik a nyugdíj. Jól van ez így? hát a lelkész mert nem polgári teendőkkel foglalkozott, mert nem adórovatolást csinált, hanem csak tanított, világosított, a polgári törvények köteleesség alóli kibúvhatásra szolgálható hiányai mellé a felbresztett lelkiismeret angyalát állította örül, a lelkész, ki a hon nyelvén haza iránti szeretetre s arra tanítá nyáját: adják meg a királynak a mi királyé, mindörökké nélkülölze már a vigaszt, hogy övéi segélytelen özvegyárvaságra nem jutnak? Nem! ennek így maradni nem szabad! A kiknek égett a mécs, akik annak olajába oly sokszor csöppentettek keserű csöppeket. Isten parancsa, hogy ne hagyják el a Levitának özvegyárváit az ő földjükön.

Azon károsításra vonatkozólag, mely a gabona fizetések-nél oly kainszerűleg üzetik, azt a módozatot látnám czélszerűnek, hogy az ágybérne házanként közös szekérre szedetnék, hanem minden adóköteles, — és minden: lenne adóköteles — illetőségét meghatározott napon, vinné

vagy küldené a kijelölendő helyre, hoi a gondnok átvenné, de ám ennek életbeléptetésére törvény kell, ne mondjátok, hogy az öngazgatás körébe vág, hanem azt figyeljétek meg, hogy az egyházi és iskolai hivatalnokok roppant kárára van a mostani házankénti bérszedés koldus gyakorlata.

Hát az iskolák a l, a kor eme szörnyű satyráival mi történjék? Azok protestáns életünk alapjai azokat tehát istápolnunk kell. — Nem volna-e jó a tudomány, a világosság s az erkölcsiség érdekében, megkísérlelnünk annak országos törvény általi szentesítését, hogy vallás felekezetünk minden tagjára adójához képesti századhány vettethessék iskoláink javára, még pedig akár laknak az adótárgy birtokosai a határban, melyben birtokuk van, akár nem! A közzégi iskolával ijesztő hang, hála az égnek, a tehetetlenség érzetének sohájába fult. A mumus visszabujt odujába. Keltsék fel, kiknek hatásos karjaik, s parancsoló szavuk van, a falusi iskolák szunnyadozó életét! mert

Neked élni kell óh Hon
S örökre mint tavasz virulni.

B E L F Ö L D.

Az államsegély szétosztása

E becses Lap 51-ik számában, fentirt czim alatt Zs. S. ur azon véleményét fejezi ki, hogy az egyházkerületi küldöttség által az államsegély egy harmadának az egyházmegyei gyámintézetek közt javaslatba hozott kiosztási módozata felettébb nehezen lesz keresztül vihető; s ezért legcélszerűbbnek tartaná egyedül és egyenesen csak a lelkészek, vagy az egyházak számát venni fel irányadóul.

Azt hiszem, hegy nem követek el indiscretiót, ha a küldöttség ülésén folyt eszmecsereből némely ide tartozót felemlitek. Az egyházkerületi végzésben ez állván, hogy a bizottság adjon véleményt arról: „mily mérvben lehetne az államsegélyt egy létesítendő nyug- és gyámintézet javára tőkésíteni,” indokolva látszott azon felfogás, hogy itt egy új, egyházkerületi egyetemes nyug- és gyámintézet felállítására van czélozás. Azonban ezen felfogás elejtetett azon nehézségek miatt, melyekbe ütköznék egy központosított gyámintézet létesítése, tekintve azt, hogy az egyházmegyék alig lennének hajlandók önrendelkezési joguk feladására, s többen, nagy erőfeszítéssel létre hozott, jelentékeny tőkék átadására.

Tehát azon nézetben lett a megállapodás, hogy az államsegély kijelölt része osztassék fel az egyházmegyék gyámintézetei közt. Mily arányban? midőn e felett tanácskozott a küldöttség, a közölt módban lett a megegyezés.

Zs. S. ur e módozatot nehezen kivihetőnek véli, azon okból, mert vannak egyházmegyék, melyekben osztályzat nincsen, s minden lelkész egyforma tagsági díjat fizet; a heves nagykunsági egyházmegyében pedig a lelkészek, alapítványaik nagyságához képest járulnak a gyámintézethez.

Azonban, ha a gyámintézet tekintetéből nincsenek is minden egyházmegyében osztályozva az egyházak: vannak igen is osztályozva, s kell lenniök az 1823-ki general konvent által a lelképásztori hivatalra kibocsátásért és a bekebelezésért járó, s az egyházmegyék szükségéi fedezésére rendelt díjak tekintetéből; mely végre az egyházak három osztályra rendeltetnek különíttetni, 12, 8 és 4 frtjával. Tehát, ha más osztálynak nem

létében, ezen osztályzat küldetik is be, tudva lehet, ha nem tökéletes arányban is, mi nem is kivihető, hogy az egyházmegyékben hány a nagyobb és kevesebb jövedelmű egyházak száma.

Azon nézetet, — engedjen meg a tisztelt cikkíró — hogy „ha a felosztás a lelkészek, vagy az egyházak száma szerint ejtetik meg, kevesebb igazságtalanság történik, több humanitás gyakoroltatik“ részemről nem oszthatom. Vannak ugyanis egyházmegyék, melyekben nagy többségben vannak az olyan lelkészi állomások, melyek csak a tisztességes megélhetésre is alig nyújtanak módot, nem hogy arra, hogy a lelkész életében némi vagyont szerezhessen, s adhasson át örökösének; míg viszont vannak oly szerencsés helyzetű egyházmegyék, melyekben a jó jövedelmű egyházak a többséget képezik. Immár nem az igazság és humanitás kívánja-e, hogy inkább a gyengébb tagokról, a szegényebb lelkészekről legyen gondoskodva, kik igen gyakran nem a képzettség-hiány, hanem a sors szeszélye, s részben újabb választási szabályaink miatt is, kicsiny jövedelmű egyházakba jutnak, s ott töltik el egész életüket. — Igen helyesen nyilatkozott a küldöttség ülésén egy tekintélyes hang aként, hogy ő, ha maga türethető állapotban van, épen nem irigyl a sokkal szegényebb, vagy épen nyomorult helyzetben levőtől azt, ha az segílyt kap és gyámolittatik.

Jól tudom én azt, hogy a mi lelkészeink, még a legfőbb állomásokon levők is, nincsenek gazdagon fizetve, s alig van egy is közöttök, kinek hátramaradottjaira a segíly fel nem férne: de hányan vannak, kiknek teljes életüket nélkülözések közt kell eltölteniök, s gyermekeiknek sem adhatják meg az általuk forrón óhajtott neveltetést és tanittatást!

Jól tudom azt is, hogy itt önérdékről van szó, s ez mindig vitát, sőt harcot szokott felidézni. De én részemről, felteszek annyi igazságot és humanus érzést lelkésztársainkról, hogy elég erővel fognak bírni, elnyomni keblökben az önérdék szavát, s örülve annak, hogy egy forrás nyílt lelkészi karunk gyengébb tagjainak gyámolítására, egyedül a méltányosságnak fognak hódolni.

Egyébiránt a tisztelt cikkíró urat, csak elismerés illetet azért, hogy a kérdés szönyegre hozva, ösztönt adott arra, hogy az lehetőleg tisztáztassék, sőt a közlött statistikai adatokért köszönet is; és óhajtandó volna, hogy a kiknek aggályaik vannak, azokat nyilvánítanák, hogy ez ügy jól meghányva-vetve kerülne az egyházkerület elhatározása alá, — s szabad legyen remélnem, hogy szerkesztő ur az ily nyilatkozatok elől becses Lapját elzárni nem fogja. *)

P a p K á r o l y,
bihari esperest.

Pap György (élet és gyászrajz).

A beregi ev. ref. egyházmegye lelkészei közül ismét újabb áldozatot követelt a kérlelhetlen halál. Nem volt 6 még elég a ránk nézve épen ezért nagyon gyászos emlékű 1875-ik évben; úgy akarta a gondviselés, hogy az új év ránk derülése előtt a 7-ik is néma áldozattá legyen az enyészet oltárán. Tiszt. P a p György volt barkaszói s két év óta nyugalomra lépett derék öreg lelkész, korábban pedig sok ideig erélyes és munkás tanácsbíró f. hó 21-dikén jobblétre szenderült s benne 23-kán, nagyszámu résztvevő közönség jelenlétében, egy tudományosan képzett — annak idejében buzgó papot, egy ritka becsületes, szép jellemű

*) Kész szízzel nyitattik tér.

S z e r k.

s örök vidor kedélyénél fogva általánosan kellemes társalgónak ismert férfit temettünk el.

Született a megboldogult Beregmegye Som helységében 1807. decz. 17. papi szülektől. A népiskolából kikerülve, 1817. S.-Patakra ment az 1-ső lat. osztályba s ott — miután közben 18²⁹/₃₀-ik isk. évet a német nyelv elsajátítása végett Lőcsén töltötte, az akadémiai és theologiai tanfolyamot kitünő sikerrel bevégezvén, 1832-ben esküdt diákká és énekkar elnökké, majd az 183²/₃-ik évben az V-ik lat. osztály tanítójává lön, mely minőségben szintén derékül megállva helyét, 1833-ban kijött a beregi egyházmegyébe Gelénesbe, nővére, özv. Tardi Illésnéhez helyettes papnak, innen pedig 1835-ben ment Csarodára az elaggott Mészár Mihály mellé, — mig aztán rendes pappá lön, s 1836–38-ig Muzsalyban, 1838–55-ig M.-Kaszonban, 1855–1874-ig, tehát 19 éven keresztül pedig a barkaszói egyházban viselte hiveinek folytonos szeretete s huzamos ideig, mint tanácsbíró, tisztársainak közbecsülése mellett összesen 41 évre terjedő lelkészi hivatalát. Végre az 1874-ik év tavaszán folyvást nevedő gyengélkedése miatt végbúcsút vett barkaszói kedves hivatól, hogy egyik szeretett veje barabási lelkész T. Peterdi Károly boldog családi körében, a hivatali gondoktól távol, csendes nyugalomban tölthesse végnapjait s itt biztosított számára örök nyugalmat a halál.

A háznál koporsója felett meghatóan szép imát mondott T. Wargha Pál m.-kaszonyi lelkész, a templomban pedig találóan feltüntetve az idvezült szép jellemképét e m b e r i, c s a l á d a p a i é s l e l k é s z i 3-as hivatásában halotti beszédet tartott 2. Tim. IV. 7. 8. alapján, a közkedvességű szónok T. Wargha József macsolai lelkész s kinn a temetőben sirja felett, rövid búcsúbeszéddel igyekezett leróvni kiváló tisztelete hálája és kegyelele némi csekély adóját, e sorok írója, mint 8 évig volt segédje és jelenleg hivatal utódja.

Elhunytát a nagyszámu rokon, barát és ismerős mellett különösbbe gyászolják: fia, József munkácsi urad. ügyvéd, s leányai: Erzsébet férj. Peterdi Károlyné és Mária férj. beregszászi tanár. Zágoni Károlyné — szeretteikkel.

Béke lengjen porai felett, emlékezete pedig, mint halálíg hű és igazé, legyen áldott!!

J a n k a G y u l a,
barkaszói ev. ref. lelkész.

K Ü L F Ö L D.

Németországból.

(A porosz monarchiával egyesült tartományok egyetemes zsinata. — Berlin. — Újabb mozgalmak Hannoverában. — Karácsoni ajándék. — Egy amerikai nábób. — Egyetemi statistika.)

Az egyetemes z s i n a t ülései Berlinben bevégződtek. — F a l k miniszter javaslatai győzedelmeskedtek az orthodox párt erőfeszítései ellenében. — A monarchikus egység törekvésére fényt vető reform javaslat azon része is, mely az egyetemes egyházkormányzása költségeinek az egyes tartományok által történendő fedezését — illetőleg ennek az egyetemes zsinat által megszabhatását tartalmazá, — daczára az ellenzék heves támadásának, mely e jogot a tartományi zsinatok számára akará fentartani, — a többség által elfogadtatott. — Az ellenzék részéről a brandenburgi konsistorium elnöke — a hasonnevű

nagy bölcsész fia — Hegel tünt ki utóbbi időkben az egyházi szabályok ellen intézett tüzes beszédeivel, s a zsinat szellemére gyakorolt nagy befolyásával. — Falk miniszter — ki már a zsinat kinevezett tagjai névsorának a porosz király elé terjesztése alkalmával a jegyzéken tett változtatás miatt egyszer beadá a királynak lemondását, ki azonban ezt nem fogadta el, — már korábban kifejezé magánkörben azon akaratát, hogy az egyház alkotmányi javaslat megdöntése esetében az országgyűléstől fogja kérelmezni felmentését. — Most a midőn a zsinat munkájának — megerősítés végett — a porosz királyi országgyűlés elé terjesztése alkalmával az orthodox párt megsemmisíthetetlen reméli eme határozatokat: a szabadelvűek mindent elkövetni annak megerősítése mellett szilárdul el vannak tökévelve, jól érezvén, hogy legfőbb pártfogójuknak Falk miniszternek maradása vagy bukása azoknak elfogadása vagy elvetésétől függ.

A berlini egyházi állapotok mindig aggasztóbbakká válnak, s általános a nézet, hogy az egész birodalom érdeke kívánja azok javítását. — A közelebbi statisztikai kimutatás 42,000-nyi szaporodást tüntet fel, s e rendkívüli növekedés mellett — mely a nagymérvű beköltözések eredménye — mi javítás és intézkedés sem történt eddig az egyházban.

A hannoverai tartományban folyvást tart az emésztő harc, s míg az orthodox vagy ós lutheránus párt középpárti lelkész sem akar megtűrni kebelében — s a politikai lapok szerint — protestáns testvéreitől tartományába zárkózik el; míg a „D. Folks Ztg.“-ban e párt egyik tagja kiméletlenül támadja meg a derék Fienemann intézőnköt — Peinéből — mint középpártit, s nemzetiségi izgatónak nevezi, — bünyül róván fel s torzítva adván elő a jeles főpapnak oly tetteit is, melyek különben hazafias és emberbaráti szempontból tekintve méltánylást érdemelnek: — addig a protestáns egyesület nevében s czégje alatt Klapp igyekszik ama harmadik lenni, ki a két veszekedő fél közt örül. Disszenben decz. 20-kán 4—500 hallgató előtt beszélt e modern missionarius, hol régi nótáját újra előlkezdi, — a tartományi konsistorium hitkényszerítése felett öntvén ki panaszát s az evangyéliomi egyház hitvallásairól tartván hallgatói előtt beszédet, s hogy az általa elhíntett mag termékeny földre talált itt, az eredmény bizonyítja, mely egy Disszenben felállított „fiók egyesület“ szerves megalakulásában mutatkozott.

Meglepő az ünnepélyes csend és komolyság, melylyel az ünnepnapjai Hannovera tartományában megülnének. — György király szigorubb rendszabályai nagyrészt még fenállanak most is e tekintetben. — Nyilvános multságok p. o. hangverseny, táncmultság stb. sőt György király rendelete szerint, még a mulatozási vágyból rendezett szánkázások is tiltva vannak e napok alatt, s bár a gyakorlat itt-ott rést ütött is e rendszabályokon, s bár újabb rendeletek tágitottak is azokon, de azért az ünnep napjainak megülését ma is csend és komolyság jellemzi. — Csend, komolyság és a legnagyobb erénynek a keresztyéni szeretetnek gyakorlása. — Ime egy pár példa! Dünbürgban egy — ismeretlennek maradni akaró — jóltevő emberbarát egyik helybeli tanintézet jóerkölcsű és szegénysorsu növendékei közt kiosztás végett 41 pár új cipőt s 60 pár új harisnyát küldött az intézet igazgatóságához. Ugyanott a felsőbb leányiskola növendékei tanitónők segítségével 20 szegény gyermeket ajándékoztak meg gazdagon.

Newyorkban nov. 24-kén egy emberbarát halt meg William B. Astor John Jakob Astor fia, hagyván maga után

hátra mintegy hat millió dollár értékű fekvő vagyont. — E nábob a legegyszerűbb életet folytatta, de a mely élet keresztyéni tettekkel tündökölt. — Mint német — Waldorfból elszármazott — család fia ez utóbbi helyen irgalom-intézetet állított fel atyja emlékére — kinek végrendelete kegyes czézelokra vonatkozó részeit betölteni élete egyik feladatának tartá. — A híres Astor könyvtár melyet atyja alapított általa nyert virágzást, hírnevet.

Ujabb statisztikai kimutatások szerint Jénában az egyetemi hallgatók összes száma jelenleg 459, tehát 106-al kevesebb mint a mult iskolai félévben. — Ugyanitt a rendes rendkívüli és magán tanárok száma 71. Strassburgban az egyetemi hallgatók száma 707; Stuttgartban pedig 820.

Nagy Imre.

Levél Andrásfalváról (Bukovina.)

Bátor vagyok föllépni ezen pár sor irással és tudatni a dolgot, mi történt most református egyházunkban, Isten őrizzen hogy ilyen történéjék kivált minálunk, mert mi úgy állunk, mint sík mezőben egy élő fa, melyet a szél bármelyről fujjon, minden oldalról ér, kevesen vagyunk reformátusok, alig 900 lélek, r. katolikus magyarok legalább is két annyin vannak. — Még eddig a református nép mindig haladott előre és rendithetlen maradt vallásához.

Abaujvármegyéből jött hozzánk 1873-ik év végén Zsádányi Bénéiamin, ugy látszott derék lelkész lesz, de csalódtunk, mert minden áron arra törekedett, hogy katolikusá bémálja a mi eklézsiánkat, templomunkba bé akarta hozni a r. katolikus rendet. De mi ezt tovább nem nézhettük, kénytelenek voltunk az esperesünknek jelenteni, onnan fel Bécsbe a fő egyháztanácshoz; a bécsi főegyház-tanács pedig vizsgálat után megfosztotta Zsádányit az andrásfalvi reform. papságtól és egyházunktól elmozdította. Zs. B. azonnal elutazott Lembergbe és ott r. katolikusá lett.

Szeretnénk kapni egy derék lelkészt vagy Debreczenből, vagy Marosvásárhelyről, vagy akár honnan; megkivántatik azonban, hogy tudjon németül, mert mi a bécsi konsistoriumhoz tartozunk, és a galicziai püspökség alá, mivel Bukovinában több ref. község nincs, csak mi magyarok Andrásfalván; nálunk a papi hivatalos levelezés németül megy, ezért nagy baj papot kapni, magyarok vagyunk, de német az ur. A lelkészeknek nálunk évi jövedelme 800 o. é. frt.

Andrásfalva, 1875. okt. 13.

B. G.

K Ü L Ö N F É L E K.

Rövid válsz. Nem hittem volna, hogy a szelid lelkű, jámbor erkölcsű és szende tekintetű Farkas József ur, oly bösz haragra gyuladjon adoptált fiáért, mint a minőt a Prot. egyh. iskolai Lap mult évi 52-ik számában hozott monstrumként a nyilvánosság terére.

Nem czáfolt: „csak a tudósok és infallibilis bölcsek pantheonából“ dörgött el rég elkoptatott phrásist. Szerinte már nem sülyedhetnek ők tovább, mint a mennyire sülyedtek, így elég ha jelzik, hogy érintette őket az igazság szele.

Mikor gerjedt nyilatkozatát olvastam Farkas urnak, hogy és miként? nem tudom! eszembe jutottak a krüptók katolikusok. — Azok is szájjal vallották a protestán-

tismust és szívükben romlását óhajtották annak. — Ne replikázunk, hanem „előre!”

V e r i t á s.

P o z s o n y. A f. é. jan. 2-kán tartott pozsonyi egyházugyűlésen három említésre méltó dolog történt. I-szor: a boldogult Szeberényi Lajos magyar-tót lelkész és theologiai tanár helyére, miután a Zelenka Pállal folytatott viszony fölbomlott, közfelkiáltással a losonci ev. lelkész Terstyénszky Ferencz megválasztott, ki ezen állomást távsürgöny útján rögtön el is fogadta. Terstyénszky positiv theologus és február utolján lép hivatalába. II-szor: az algyrnasiumi tanárt Grajlich Józsefet, ki 52 évig működött mint tanár, 800 frt évi fizetéssel nyugdíjazták. Azon kívül ő Felségétől is kap 200 frtot évenként. Tehát összesen 1000 frtot. Sőt évek előtt a szabad kőművesek is ígérték neki 400 frtot évenként. Nem tudom, huzza-e már eddig is, vagy csak ezután? De ő azért nem szabad kőműves. Nyugalomba már február 18-kán lép. III-szor: Grajlich József helyébe az idevaló rendkívüli tanárt Adamis Károlyt választották, ki rendes tanszékét már febr. 18-kán elfoglalja. IV-szer: e folyó év szept. 18-tól fogva a lyceumnak rendkívüli tanárra lesz szüksége. A kiknek kedvök van hozzá, vegyék ezt figyelembe.

S o p r o n. Egy kis kuriózum, illetőleg lecke azoknak számára, kik annyira rajongnak felekezeti iskoláinknak községgé, illetőleg államiakká átváltoztatásáért. A soproni főreáltanoda, melynek az állam általi átvételét a képviselőház nem rég szótöbbséggel elfogadta, decz. 22-kén tartta Toldy emlékeztetése iskolai ünnepélyt. A kegyelet ezen nyilatkozatát természetesen csak helyesléssel fogadhatja mindenki, ki Toldy nagy érdemeit méltányolni képes. De nem lehet nem helyteleníteni az igazgatónak eljárását. A reáliskola ugyanis nem felekezeti iskola és a város meg a kormány közti szerződésben különösen hangsúlyozva van, hogy az iskola ezen felekezeten kívüli jelleget jövőre is mindenkor megtartsa. És mit tett az igazgató?! — Az iskolai ünnepélyt, melyhez, mint ilyenhez semmi köze, sem az egyik, sem a másik vallásfelekezeti szertartásnak, mise szolgáltatóval kezdte meg, egyszersmind elvárta a protestáns tanároktól s ifjuságtól, hogy a misére szintén el fognak menni, a mit hogy nem erőszakolt, csak a helybeli ev. gyülekezet buzgó elnökének, erélyes tiltakozásának köszönhetni. Meg vagyunk győződve, hogy Trefort miniszter ur mindezekről mitsem tud. sőt feltesszük, hogy helyteleníteni fogja az igazgatóságnak — legenyhébben kifejezve — tapintatlanságát; de láthatni ez esetből, hogy egyes kormány közegek miként fogják fel a felekezet-nélküliséget, s csak egy kis közöny kívántatik protestáns részről — s ott terem a legkirekesztőlegesebb felekezetiség.

K i s s K á l m á n és Kiss Áron értékes művek: Geleji Katona István Kánonai és a szatmári ref. egyházmegye Statutumai diszes kiállításban megjelentek, később bővebben jelentjük.

K é k ref. egyháza decz. 12-kén egyhangulag lelkészeül választá Nagyváthy Ferencz ottani s. lelkészt.

B a l l a g i M. ur a Prot. egyh. s. i. Lap. f. é. első számában Lapunkat bírálja; szabadságában áll. Birálatában régi nótáját „represtinalja,” t. i. hogy mi tájékozatlan, szüklátkörü, elmaradt stb. emberek vagyunk, miből mellest a jó ki, hogy ők a bölcsék. Nem a pesti lap a döntő forum erre nézve: ki bölcs s ki nem az. Lapunkra dobott egyéb tételei nem levén igazolva, azokkal részemről mostanság bővebben nem foglalkozom.

S z e r k e s z t ő.

K é t l e l k é s z rövid nyilatkozatát írjuk ide, mit hozánk küldött. Egyik így ír: „Mig az ev. prot. Lap abban a szelvényben, melyben most van szerkesztve, áll, — mindig pártolója

leendek, még ha kívántatik pótlékkal is, — vegye ezt tőlem a szerkesztő egyszer mindenkorra nyilatkozatul.” — A másik így ír: „A rajongó és az ész mindenbatósága által ihletett tévedő ellenfelek által nem igen tisztelt evangyéliumi lapot tetteleg pártolom, én is egyike vagyok a positiv alapon álló lelkészeknek, távol minden hóborttól.” Azily és számos több hasonló nyilatkozatokban a közvélemény iránya „löklet.”

„V a l l á s o s i r a t o k magyar nyelven” czim alatti vallás irodalmi hirdető ivet melléklünk jelen számunkhoz. Ujlag ajánljuk főleg a családapák figyelmébe; igen alkalmasok azon iratok népiskolai növendékeknek is jutalmi könyvecskékül. — Jóság és jutányosság is ajánlják azokat.

N é p m o z g a l m i a d a t. A lefolyt 1875. évben Debreczenben a ref. egyházban a születettek száma 1381, meghaltaké 1422 volt; házasságra lépett 346 pár. — R. katolikus született 192, meghalt 207, házasságra lépett 27 pár.

L o n d o n. Azon bizottság, melynek feladata volt Moody és Sankey evangyelisták Londonban működése alatt rendezni az evangyéliom hirdetési szolgálatokat, berekeszté számadását. Elkötetett 709,900 frank; bevétel 705,950 frank, a hiányzó 3950 fr. könnyen be fog szereztetni. Az amerikai evangyelisták által végzett mű valódiságát és értékét az bizonyítja, hogy a 700 ezer frankot haladó összeg minden felhívás nélkül iratott alá, pénzről nem beszéltek s a pénz előteremtett.

N i e m a n n. November 13-kán ünnepelte Dr. Niemann főegyházi tanácsos hivatali 50 éves jubilaumát. Főfelügyelőségétől és más barátaitól 3450 márka nyújtott át neki, hogy theologus ifjak számára abból **N i e m a n n - a l a p i t v á n y** tétessék.

D r. P e t e r s e n. Nov. 1-én halt meg rövid betegség után General superintendens Dr. Petersen Góthában. Csak néhány héttel előbb ünnepelte Góthába meghivatása 25 éves emléknappját. Irodalmilag főként ezen 3 kötes műve által tette magát ismeretessé: „Die Lehre der Kirche,” melyet czáfolatul **R o t h e** ellen irt a harminczas és negyvenes években. Különös azonban, hogy később a Rothe álláspontjával összetalálkozott.

D r. D r e s s e l. Nov. 8-án halt meg Dr. Dressel Rómában. 67 éves korában, az apostoli atyák derék kiadója. Korábban a jezsuiták hitegetése által római katolikká lett, de majd később visszatért az evangyéliomi hitvalláshoz. Ezért a pápai udvar haragját magára vonta, s a zsinat idején kiutasított Rómából. De a porosz nagykövet erélyesen fellépett ügyében.

G e n f b e n. m. év decz. 19. lelkész választás volt, a rationalista jelölt Gourde 998, az evangyéliom elvű jelölt Bungener 1249 szavazatot nyert, s így a modern párt jelöltje elesett. A Péter templomban öröm ujongva fogadtatott a kedvező eredmény.

S p a n y o l h o n b a n 30,000-re tehető — a Times értesülése szerint — a protestánsok száma, az evangyéliom ott 37 kápolnában és még több magán termekben hirdettetik.

L a p u n k ez évi folyama kezdetén boldog új évet kívánunk a munkatársaknak, pártolóknak, olvasóknak, egyházunk minden rendű és rangu tagjának, ujjjon erőben hazánk és egyházunk! Együttal tudatjuk, hogy ha előfizetőink közül valakinek Lapunk évi folyamából egykét szám hiányzanék, s óhajtaná kiegészíteni, megkeresésre, a szükségelt számokat szívesen elküldjük.

T Á R C Z A.

Krisztus tanítása és befolyása a világra.*)

Angolországban ezelőtt öt évvel tudós férfiak előadásokat tartottak számos miveltségek előtt oly czélből hogy a keresztyénségnek igazságait apologetikailag igazolják s ez előadásokat egy társulat összegyűjtve egy vastag kötetben kiadta ezen czim alatt: „modern kételyek.“ Ezen előadások közt találhatik egy, melyet az Ely-i protestáns püspök a fentebbi czim alatt tartott s mely fontosságánál s jelességénél fogva — bár a szerző meg vallja, hogy nem képes egészen új dolgokat mondani — megérdemli, hogy im itt magyar fordításban közöljük.

Az én tárgyam — így kezdi az előadó — terjedelmes s időm kurta, azért csak néhány szót akarok előrebocsátani. — Szándékom: csak oly történeti tényeket felemlíteni, melyeket a legerősebb kételkedők sem vonnak többé kétségbe a mi napjainkban. Noha én szívem mélyéből hiszem a biblia kánoni iratait, s mindazt a mit tanítanak, mégsem követelem most, hogy bárki is a csodák valóságát, az apostolok inspirációját vagy a 4-ik evangyéliom (János) hitelességét kételkedés nélkül elfogadja. Csak azt teszem fel előre, hogy a történetben J. Krisztus életének és tanításának általános vázlatát bírjuk s hogy épen ezen vázlat megegyezik azzal, amit a három synopticus evangyéliomban olvasunk. Erre nézve valóban nincsen kétség s egymásnak ellentmondó hagyomány az első keresztyének, az első háretikusok (eretnekek) s az egykoru pogányok közt, — mindenütt ugyanazt találjuk. Az egyik tán szindusabban s részletesebben rajzolja a képet mint a másik, de a vonások félreismerhetlenül ugyanazon egy személyt állítják elő. Mindazon életrajzokban, levelekben, sok, sőt szokatlanul számos, változatos ugyan. de nem különböző hagyományokban nem találunk semmit, a mi hasonlítana azon teljes eltéréshez, a melyet észreveszünk, midőn p. Socrates jellemét Xenophon tanítványa, vagy épen ama másik s híresebb tanítványa Plátó rajzolja. Az első három evangyéliom tudósításainak ellent nem mond a negyedik, sem az apostolok története, sem az előbbi tanítványok levelei, sem a Papias által összegyűjtött hagyományok, sem az általános hit a későbbi korban, sem azon feljegyzések, melyeket az ellenségek és hitetlenek irataiban találunk.

Kérem tehát, Jézus történetének igazságát, a mint azt Máté, Márk és Lukács megírták, épen úgy elfogadni, a mint azt általában más közönséges embereknél tenni szokták. S lássuk már most az evangyéliom történet alapján

I.

Először: Krisztus jellemét. Itt mindenek előtt állítani merem, hogy még eddig senki ennél tökéletesebb képét,

*) Az itt említett angol apologetikai társaság ismertetését Lapunk 1-ső évf. 11-ik lapján a külföld rovatban adtuk volt. Azon felolvasásnak, melynek közlését ezennel Tárczánkban megkezdjük, czime angolul: „Christ's teaching and influence on the World“ by the lord bishop of Ely. London. 1874. Megjelent német fordításban is rövidítve, ezt adjuk itt. Olvasása jótékony hatást gyakorol lelkünkre. Az átültetőnek köszönet fáradságáért!

S z e r k e s z t ő.

a legmagasztosabb egyszerűségnek nem rajzolta. Az evangyéliomok előadási módja a legtermészetesebb és legegyszerűbb, a mit csak gondolni lehet, e mellett Krisztus jellemének rajzolásában kiváló gonddal kerülnek minden rhetorikát, kiszínezést és hatáshajhászatot. Renan legelső sorban politikai reformernek s demagognak (népizgatónak) mondja Jézust. Valóban, az ő ifjúsági visszavonultsága, elrejtve az emberek szemei elől, az ő nemes, tökéletes férfiúi méltósága, az ő nyugodt, méltóságteljes s szenvedélytelen beszédei — hangra és jellemre nézve — merő ellentétet képeznek azzal, a mit valaha a legnemesebb demagogokról s a legtisztább politikai vezérekről hallottunk. „Ő szélyel járt, jót tévén,“ — ez az ő történetének tartalma. „Ő szelid és alázatos szívű vala,“ ez az ő jellemének teljessége.

Krisztus minden szava és tette élénkbe állítja az ő fáradhatatlan energiáját, türelmes kitartását, leggyengédebb s legszivesebb jóakarátát. Mindamellet a gyengeségnek, elpuhultságnak s érzélgősségnek semmi nyoma nem volt benne. Egyszerű mint az ártatlan gyermek, s hősszívű mint a legvitézesebb harczfi. Mint a legérzékenyebb nő síra a nyomorultakon s szenvedőkön s hajlíthatlan szigorral utasítja el az aljasokat, kegyetleneket s képmutatókat. Gondolatainak s életének tökéletes szeplőtlenége mellett mégis oly könyörületes s résztvevő szível bírt, hogy az emberiség sepredékét sem utálta meg, ha tanácsért és segélyért folyamodott hozzá. A bélpoklosokat érinteni nem vonakodott s a bélpoklos bűnös megújult szível s mint ujjászületett ember távozott tőle. De a fősvényeket, büszkéket, hitleneket s a vallással üzérkedőket oly szavakkal fenytette, melyek új nyelvet alkottak a keresztyénségben; irástudók, farizeusok, képmutatók — már most nem törvényírók, vallásos társulatnak tagjai vagy színészi pompával fellépő s kérkedő emberek, hanem oly elnevezések, melyekkel minden hazugságot a vallásban s életben illetni szoktunk. S e g y van, a mi őt mint tanítót valamennyi más vallás- s erkölestanióktól tisztán elválasztja, t. i. hogy az ő tanítása „ő s a j á t m a g a“ vala. Az életleírások ugyanis, noha itt-ott közlik az ő beszélgetéseit, voltaképen s többnyire még sem adják elő azt, a mit m o n d o t t, hanem a mit t e t t, az ő tettei pedig reánk és minden korra nézve a legbehatóbb tanítások, a melyek valaha az emberiségnek adtak. A ki oly életet élt, minőt az evangyéliomok Jézusról rajzolnak, lehetetlen, hogy azaz egész emberiségnek minden tekintetben eszménye ne legyen. Jézus önmagát tanította, mert önmagát élte s az ő tanítása a valódi tanítás minden időkorra nézve.

(Folyt. köv.)

Riml er K á r o l y.

Figyelmeztetés!

Lapunk jövő évi k é t e l s ő számát minden mostani előfizetőinknek megküldendjük, a 3-dik számot már csak azokhoz irányozzuk, kik az előfizetést beküldötték, vagy beküldését előre jelezték.

S z e r k e s z t ő.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

Az
„EVANGYÉLIOMI PROT. LAP“

TARTALMA

AZ 1876-ik ÉVRE.

I. Czikkek és értekezések.

	Lap.		Lap
A bibliai csodák. Dr. Heiszler József.	425	Felelet a feltett kérdésre. Doktor János.	231
A főkérdéshez. Vaskalap.	65. 73. 92. 98. 106	Gondolatok — a „belső emberek“ fizetése tárgyában.	
A francia nemzeti ref. egyház jelen helyzete, a békekísérlet. B. F.	237. 401	Nemki Demit.	113. 124
A hitetlenség őszintesége. Nagy Imre.	302	Harangszó. L.	133. 141
A hitoktatás kényszere eltöröltessék-e? Szalay István	105	Hát én mi vagyok? Pazár István.	57
Alapszabályzata a föld különböző részein levő s presbyteri rendszert követő ref. egyházak szövetségének.		Hittani levél Dombrádról. Dr. Heiszler József.	131. 139. 147
Angolból: B. E.	33	Hogy állunk lelkészeink fizetése dolgában, s mit tegyünk ezek anyagi biztosítására. Harsányi Sándor.	163
A lelkészek gazos buzája. Tamás.	342	Ismét észrevételek. n.	10
A lelkészi hivatal. Davidházi János.	409. 418	Két százados évfordulati napja a magyar prot. hitvallók nápolyi gályarabságból kiszabadulásának 1876. febr. 11. Balogh Ferencz.	41
A lelkészválasztási kérdéshez. Ártándi.	271. 279	Középtanoda-ügy Kisujszálláson, a tanárkar emlékirata s hatása. Győry Lajos.	277. 286
A lelkészválasztási szabályok kérdéséhez. Czelder M.	426	Legyünk igazságosak. Homolya István.	411. 419
A lelképásztor és háza. Eüdokia.	17. 25	Lelkészválaszt. szabályok módosítása. Pap Károly.	189. 201. 216
A magyarországi ref. egyház főtanodáinak évi értesítőnyei. Tóth Sámuel.	325. 333. 341. 353. 363. 370. 388. 394	Levél Gyomáról. Garzó Gyula.	49
A német prot. egylet veszélyes bajai. Nagy Imre.	223	Levél Kolozsvárról. Baló Sándor.	203. 215
A segédlelkészek sorsa egyházkerületünkben s a teendők.		Légy hü mind halálíg. Dr. Heiszler József.	318
Szilágyi Márton.	114. 125	Lélektani igazolása annak, hogy az iskolák tartása és vezetése szintoly joga és kötelessége az egyháznak, mint a polgári államnak. Szalay István.	97
A tüzetemetés melletti új izgatás. Folyamparti.	255	Magán nézet a zoltároknak rythmussal vagy a nélkül éneklése felett. Gy.	417
A vasárnap megszentelése érdekében összejött genfi egyetemes congresszus. Dr. Márk Ferencz.	361	Megjegyzések Ungmelléki gyakorlati nézeteire. Rácz Miklós.	335
Az áttérési ügyhöz. Melczér Gyula.	67	Még egy szó a lelkészválasztási szabályok módosításához. Papp Károly.	317
Az emberi nemes és nemtelen szenvedély. Bodnár János.	82	Mit kívánunk a hely. hitv. theologiai intézet tanáraitól. Veritás.	123
Az erdélyi ref. theol. akadémia. Filó Lajos.	171	Nyílt levél a debreczeni ref. főiskola hittanszaki önképző társulatának. Dr. Heiszler József.	89
Az érdek alkuszik, de az elv nem. Balogh Ferencz.	393	Nyílt levél Bartha Mór sályii ref. lelkész és szatmárme gyei képviselő urhoz. Tóth Sámuel.	379. 385
Betegeink. ☺	253	Pár szó az egyházi behivatalnokok fizetése, javadalma zása ügyében. Homolya István.	51. 58
Bevezetésül. Balogh Ferencz.	1	Pomponio Leto a vatikáni zsinatról. B. F.	24b. 261
Debreczen s orgonái védelmére. Gyügyei József.	157	Programmjavaslat az egyetemes presbyterián gyűlésre. (h+z)	309
De profundis. ☺	2	Silentium. Szegedi Károly.	74
Egyházi hivatalnokok fizetése. Veritás.	301	Skót barátaink látogatása Debreczenben s értekezlet a presbyterián szövetség ügyében.	292
Egy kis elmélkedés a lelkészválasztási szabályok módosítása felett. Sipos Károly.	355	Tervezet a dunántuli h. h. egyházkerület által felállítandó tanítóképezde ügyében. Eüdokia.	310. 319
Egy miniszteri beszédből.	285		
Egy szó a dicséreteket illetőleg. Gaál Imre.	213		
Evangeliumi-e a prot. evangy. lap? Veritás.	81		
Énekes könyvünk ügyében. Nagy Sándor.	179		
Értsük meg egymást. Kiss János.	369. 377		
Észrevételek a „Kecskeméti Lapok“ 1876. 32—34. számaiban „Közégi iskoláinkról“ czim alatt megjelent cikkre. —s. —s.	403		
Észrevételek az észrevételekre. G. Nagy Lajos.	19. 27. 34		

*

	Lap
Testvéri szózat az erdélyi ref. lelkésztársak és hitelv barátokhoz. N e m k i Demit,	221
Tiszteletes Blaikie és Taylor levele három superintendenshez a presbyterián szöv. ügyében.	295
Uj évi beköszöntő. S z e g e d i Károly.	9
Javaslatok az egyetemek reformjához. F o l y a m p a r t i.	229
Vasárnapügy, genfi congresszusra meghívó. B a l o g h Ferencz.	155
Vizitáció után. P a p Károly.	269

II. I r o d a l o m.

A presbyterián szövetség londoni értekezletének jegyzőkönyve. B a l o g h Ferencz.	60. 68
V. Balogh Lajos és Öreg J. Gyakorlati lelkészet. S z a b ó János.	107. 116. 126. 149. 164. 191. 224. 256. 328
Beöthy. A magyarországi prot. egyházra vonatkozó összes országos törvények. K ö r ö s s y Sándor.	52
Dr. Dittes után : Gyertyánffy I. és Kiss Á. — A népiskola módszertana. —s. —s.	343
Dulk. Stimme der Menschheit. Christliche Glaubenslehre. M. F.	288
Előfizetési felhívás az apokrifus könyvekre. K á m o r y Sámuel.	53
Filep Endre. Temetési énekek. I v á n k a Sámuel.	264
Galley. A vasárnap isteni intézmény. K ö n y v e s János.	247. 262
Irodalmi felhívások. V. B a l o g h Lajos. stb.	265
G. Katona István. Egyházi kánonok. Fordította Kiss Áron. gy. l. t.	11
Dr. Kohlbrügge. Mennyei lépcső. L. T.	372
Kovács J. Húsz ünnepi s alkalmi prédikáció. T ó t h M.	429
Könyvészet. 28. 53. 75. 95. 120. 135. 150. 159. 165. 180. 248	272. 303. 328. 399. 423
Langen. Das vatikanische Dogma. M. F.	287
Laveley röpirata s Gladstone levele a protestantizmus és a catholicismusról. B a l o g h Ferencz.	83. 93. 99
Laveley. „A polgárisult népek vallásos jövője.“ M. S.	134. 142
Lipsius. Lehrbuch der ev. prot. Dogmatik. Folyamparti.	404
Marting. Lehrbuch für den confessionslosen Religionsunterricht. M. F.	288
Mitrovits. „Egyháziatlanság s üres templomok.“ Literáti János.	158. 174
Nagy Lajos. Általános chorálkönyv.	233
Nagy János egyházi beszéde. Dr. Heiszler József	280
Német egyh. lapok rövid ismertet. Nagy Imre. 150. 165. 180.	233
Dr. Niemeyer (nyomán) Barth L. A vasárnapi munkaszünet közegészségi szempontból. K o v á c s József. 296. 312. 336	413
K. Tóth Kálmán. A koporsónál. S z a b ó János.	413

III. B e l f ö l d.

Aláírási felhívás : Máté evangyéliomának magyarázatára. R á c z Károly.	397
Alsónógrádi lelkészértekezlet. P u t z Lajos.	233
Alsó-Szabolcs és Hajdukerület. T.	397
A pesti egyházmegye határozata. Zs. S.	30
A „Prot. egyh. isk. Lap“ nt. szerkesztőjének. V e r i t á s.	266
A „Religió“ tudósítójának válaszul. M o c z k o v c s á k János.	76

	Lap
A tiszántuli ref. egyházkerület által kiadott „népiskolai tanterv.“ y. s.	36. 54
Ág. hitv. ev. bányakerület közgyűlése. L á n g Adolf.	347. 357
Ág. hitv. ev. egyetem gyámintézete Magyarhonban. s. s.	35. 44
Államsegély-kiosztás a tiszántuli ref. egyh. kerületben. T. S.	274
Baji ref. egyház. S z a b ó Pál.	183
Beregi ref. egyház gyűlése. B e r e g i.	304
Békés.	12
Bihari egyh. megyei egyetemes lelkészi értekezlet. E g y jelenvolt.	329. 338
Bizalmas kérelem. B ö r z ö l i Gábor.	21
Debreczeni hittanszaki önk. társulat alakuló gyűlése. B e n Ábi.	349
Debreczeni ref. egyházmegyei egyetemes lelkészi értekezleti közgyűlés. ys.	194. 204
Debreczeni ref. egyházmegyei közgyűlés.	128
Debreczeni tanítóképezde; tanítóképesítés, létszám.	306
Dunamelléki ref. egyh. kerületi közgyűlés. V a s k a l a p.	210. 217
V á r a d i F.	345
Dunántuli ref. egyh. kerületi közgyűlés. E ü d o k i a.	218
Egy hang az Erdélyben megindítandó evangyéliomi hitü egyház-lap tárgyában. L á n g Lajos.	290
Egyházirodalmi felhívás. M a r g ó c s y József.	330
Egyházkerületi gyámpénztár Debreczenben. M u h i Dá-niel	37. 45. 60
Egyházkerületi közgyűlés N.-Enyeden. (Erd. Lapok.)	225
Egyházmegyei közgyűlés H.-Böszörményben. Zs, S.	109
Egy izgatott nap Debreczenben egy szindarab miatt. B a l o g h Ferencz.	85
Egy-két szó temetési énekeinkről. K ó t a i Lajos.	249
Egy szerény kérdés az áttérési ügyben. M o c z k o v c s á k János.	29
Elnöki beszéd egy tanítói kör értekezletén Somogyban. B o k o r Sándor.	69. 77
Elmélkedések egy példátlan papválasztás felett. K l e t u s.	321
Előfizetési felhívás az „Evangy. Tanuság“-ra. F r e c s k a Lajos.	118
Előfizetési felhívás „Gyász- és Sirbeszédék“-re. B o r z s á k Endre.	382
Előjelentés a tiszántuli egyházkerületi közgyűlésről. S.	62
Emlékezés Lengyel József dicséret költőre. L á s z l ó János	226
Emlékeztetés. T a b a j d i Lajos.	54
Énekes könyvünk. H a j d u László.	117
Énekes könyvünk legújabbban tervelt javításáról. G a á l Imre.	101
Értesítés a pápai ref. főtanodáról. K i s s János.	29
Értesítés N.-Kőrösről. M a g y a r Antal.	46
Észrevételek a szatmári egyh. m. 1876. szept. 26-án tartott gyűlése két tanügyi végzésére. J o ó István.	365
Falusi levelek a szerkesztőhöz. V a s k a l a p. VIII. 45. — IX. 234 — X. 290.	
Felső Borsodból. C s o n t ó Károly.	30
Gömöri levél. G ö m ö r i. I. 239. II. 305. III. 357	
Gyámolda-ügy a belső somogyi egyházmegyében. — E ü d o k i a.	181. 193
Gyoma, kétszázados emléknep a szószéken. G. Gy.	84.
Hajnal Ábel lelépése az esperességről. S i l ó i.	239
Hálás nyilatkozat. B o d n á r János.	389

	Lap		Lap
Helyreigazítás a debreczeni jogakadémia tanterve érdekében. dr. K. S.	273	Tiszai ág. h. ev. egyházkerület közgyűlése. Δ 281. 288. 299. 303	303
Helyreigazító válaszul az egy jelenvoltnak. Körösvölgyi.	358	Tisza Lajos s. gondnoki hivatalba igtatása K.-Nyéken. S. V.	274
Heves-nagykunsági ref. egyh. vidék közgyűlése. K. Hajdu Lajos.	367	Tiszántuli ref. egyh. k. közgyűlés. (jul. 1—4) T. S.	144. 151 235. 241
Két skót hölgy látogatása Debreczenben. B. F.	152	Utolsó szó a debreczeni jog- és államtudományi karnál fennálló tan- és vizsgálati rendszer érdekében. Dr. Kovács Sándor.	297
Kétszázados emlékünnepe a debreczeni kollégiomban, 1876. febr. 11-én. Ben Ábi.	55	Uj tót egyházi Lap.	85
Kovács József utolsó napjai. P. L.	374	Zsoltárjavításunkhoz pár szó. Borzsaparti.	102
Leczkerend a debreczeni kollégiomban.	314	Javaslat a sárospataki főisk. stb. Makay Endre.	258. 265
Lehet-e egyszerre lelkészi és polgári hivatalt viselni. Czelder Márton.	120	Jogász önképzőkör Debreczenben. Csathó Zsigmond.	205. 398
Lelkészértekezlet Kiskolcson. Bodnár János.	20	Válasz Kastélyi urnak. Tóth Sámuel.	242
Lelkészértekezlet s egyházmegyei közgyűlés N.-Szalontán. Rácz Károly.	166	Vértesaljai h. h. egyházmegyei közgyűlés. Δ	159. 275
Lelkészválasztás Szalacson. Sassa Károly.	381	Vizsonválasz tiszteletes Lalós Péter urnak. Joó István.	421
Levél Szatmárból. y. k.	373	Vitagyűlés. Egy jelenvolt.	13
Magyarországi prot. egyesület. Közgyűlés. S.	192		
Magy. irod. önképző társulat Debreczenben. Szondy Géza.	183	IV. Élet- és gyászrajzok.	
Máriafield község, s ev. egyh. sorsa. Nyácsik Endre.	176	Ármós Sándor. Egy jelenvolt.	429
Mező Telki. Vargha István.	152	Bakaay Mózes. Kósa Ede.	85
Még egyszer az áttérésről. Vallentinyi Samu.	117	Bartók Gábor. Papp Arthur.	306
Még egy szó az áttérési ügghöz. Bansell Kálmán Kletus	49	Deák Mihály. Filó Lajos.	219
Miskolc uj könyvtára. „Miskolcz.”	108	Dobi Lajos. Cz. M.	31
Nagybányai ref. egyh. megyei gyűlés. Bodnár János.	119. 206	Felvinczi István. Nagy Sándor.	250
Nagy-Szöllős. Szegedi Gyula.	405	Freckska Lajos. Láng Adolf.	430
Népiskolai könyvek tárgyában. T. S.	276	Gaál Lajos. Veritás.	110
Nyilatkozat. Homolya István.	405	Gyikó János. Turi Lajos.	359
Nyilt felelet a nyilt kérdésre. Filó Lajos.	135	Pap György. Janka Gyula.	5
Nyilt kérdés Török Pálhoz.	120	Id. Sárközy Kázmér. V. Balogh Lajos.	70
Papp István siremlékére adakozók. Csónka Ferencz.	161	Simon Péter. Láng Adolf.	185
Pártoljuk a magyar prot. egyháztörténetet. Balogh F.	349	Szabó József. Szokolay József.	305
Pár szó a templomi orgonázáshoz. Egy segédlelkész.	250	Szabó Zsigmond. Gaál Imre.	176
Pestmegyei ág. h. ev. esperességi közgyűlés Budapesten. Láng Adolf.	339		
Pestmegyei ág. h. ev. esperességi papi értekezlet. Láng Adolf.	240	Halálózások.	
Póttudósítás a nagybányai egyh. megye gyűléséről. Melegh Gyula.	136	Almási István.	307
Religió „illustratiójára”. K.	322	Badics István. 79. — Bakó Mihály. 63. — Baly Mihály. 162. — Barta József. 220. — Bartók Gábor. 268. — Birói Gizella. 332. — Bosznay István. 72.	352
Szatmári egyházmegyei őszi gyűlés. Kalós Péter.	345	Csizi János.	352
Szerény felvilágosítás. Kiss Kálmán.	31	Deák Ferencz. 39. — Delitzsch János dr. 104. — Dömötör Lajos. 220.	260
Székelyudvarhely. Szakács Mózes.	21	Eözse István.	408
Szónoki képzés a budapesti ref. theol. intézetben. Várdi F. 389. — A debreczeni kollégiomban. gy. l. t. 414. — N.-Enyeden. Garda József. 373. — Pozsonyban. Kallat Károly.	405	Fehér Péter. 244. — Fördös Géza. 252. — Freckska Lajos. Gyikó János.	351
Szónoklatgyakorlati ünnepélyes gyűlés. Ben Ábi.	161	Hatvani Dániel. 332. — Horváth István. 244.	
Tanévet berekesztő vizsgálatok Debreczenben.	151	Kálmán Ferencz. 260. — Kánya Pál. 220. — Kiss János. 407. — Kovács Lajos. 72. — Kovács József (Eüdokia) 331. — Kun Dániel. 47.	
Tanévkezdés a debreczeni ref. főiskolában.	276	Major József. 63. — Medgyaszay Imre. 120. — Mészöly Sándor. 96. — Mikó Imre (hidvégi grf.) 316.	
Tanügyi hírek és állapotok. h. s.	415	Nagy Menyhért. 352. — Nagy József (abodi). 360.	
Tárkány. Lelkészválasztás. Kovács Sándor.	136	Pap Sámuel (ifju). 332. — Pethő Károly. 291. — Petrik János Jakab. 392.	
Társas estély a kétszázados ünnepély alkalmával. Ben Ábi.	61. 70	Rozgonyi Károly.	96
Tátraalji és XIII. szepesi városi e. m. gyűlések.	266	Sárközy Kázmér (idősb), 63. — Schneider Károly. 268. Szabó József. 32. — Szabó Mihály. 129. — Szabó	
Templomszentelés Kunágotán. Szegedi Károly.	321		
Theologiai önk. társulat Pápán. Cseresnyés János.	382		
Theologiai tanfolyam ügye. y. k.	313		

Sándor. 376. — Szente Zsigmond. 47. — Székács József. 260. — Szilágyi Fereucz. 178.	
Teleki Domokos (Iegidősb gr.) 154. — Tomka János.	376
Takács József,	424
Juhász Ferencz.	63
Vaday Sándor. 236. — Vajna Antal. 162. — Vági László.	220
Vicze László. 220. — Vizsolyi Emilia Eszter. 196.	
Wittényi G. Adolf.	407

V. K ü l f ö l d.

A cseh ref. egyházból. R á c z Károly.	56
A francia nemzeti ref. egyh. jelen válsága, (a vigani nagy értekezlet.) B. F.	422
A német prot. egylet és az orthodoxok harcza, Hannoverben. N a g y Imre.	79. 86. 95. 102
A skót szabad egyház egyetemes gyűlése. Csiky Lajos.	184. 207. 243. 250. 282
Az egyetemes presbyterián gyűlés előértekezlete. Csiky Lajos.	307
Az evangéliom terjedése Olaszországban. L. J.	136
Az ev. szövetség évi gyűlése Belfastban. Balogh Ferencz.	46. 62. 78. 102
Berlin és Bádén. R. K.	259
Blaikie tanár levele Edinburgból.	111
Edinburgi hittanhallgatók missiói társulata. Csiky L.	145. 153
Első prot. templom Tirolban. R. K.	168
Északamerikai presbyteriánusok. V a r g a Lajos.	206
Gusztáv Adolf-egylet (XXX. közgyűlése). L á n g A.	383. 390. 406
Heidelbergi kápolna-építés. R. K.	323
Heidelberg. N a g y Imre.	367
Külföld. A k a d é m i k u s.	177. 227. 267
Leopold herczeg halála. R. K.	32
Levél Andrásfalváról. B. G.	6
Németország. N a g y Imre.	5
Összpresbyterián-ügy. Blaikie ur jelentése. Csiky Lajos.	374
Poroszországi egyetemes zsinat. R á c z K.	15. 22. 47. 167. 195
Prot. egylet. R. K.	330. 350
Silézia. N. E. K.	350
Smith György assyriológ élete. The Athenaeum.	315
Szászország. R. K.	71
Tűztemetési congressus Drezdában. F o l y a m p a r t i.	291
Válság a német prot. egyletben. Ev. K. Z.	398

VI. K ü l ö n f é l é k.

Abauj-Kassai Közlöny 352. — Adakozás 244. — Akadémiai értesítvény 252. — Albertfalva 120. — Alcsut 292. — Alsó-Vadász 186. — Andersen 399. — Angol és francia nyelv 252. — Angolország 431. — Anyagelvű költészet 162. — A tulvilág comédiája 186. — Az új mértékekről 87. — Árkos 323. — Árviz 79. — Badaló 323. — Baldácsi alapítvány 375. — Baldácsi Antal br. 360. — Ballagi Géza dr. 292. — Ballagi Mór dr. 7. — Baló Sándor 196. — Bajorország 32. — Bádén 308. — Behrens 351. — Belgrád 376. — Benlakók 399. — Beregmegye 32. — Berlin 138. — Bethlendi Endre 400. — Bécs 431. — Békés 15. 376. — Békés-Bánát 283. 368. — Békés-Gyula 268. 351. — Bib-

liai kézikönyv 268. — Bihari egyh. m. 268. 375. — Blaikie 291. — Bonn 252. — Breslau 96. — Brieg 332. — Browning 375. — Budapest 23. — Budapesti prot. orsz. árvaegylet 154. — Bukarest 162. — Buzgalmi hét 431. — Carlyle 32. — Caro 187. — Chateaubriand 154. 392. — China 351. — Chorálkönyv 23. — Clement R. 47. — Családív 138. — Csurgó 244. 300. — Deák Ferencz 63. 72. 79. — Debreczen 196. 236. 244. 283. 408. — Debreczeni adakozás 399. — Debreczeni collégium 23. 71. 169. 186. 332. — Debreczeni egyh. m. 252. — Debreczeni egyh. tanács 236. — Debreczeni elemi iskolák 252. — Debreczeni értesítvény 300. — Debreczeni főreáltanoda 260. — Debreczeni gymnasium 351. — Debreczeni jogakadémia 186. — Debreczeni ref. egyház 32. — Delitzsch János 104. — Diósgyőr 352. — Diószeg 244. — Diszgyűlés 384. Dressel 7. — Edinburg 187. 268. 360. — Egy cseh lap 178. — Egy ev. á. h. lelkész 162. — Egyházi árvák 424. — Előfizetési felhívás 129. — Eperjes 236. 244. 399. — Erdély 63. — Erdélyi prot. K. 137. — Erlangen 352. — Evangéliomi tanúság 236. 300. 399. — Evanjelický Cirkevnik 292. 399. — Énekes könyv 220. — Északamerika 252. 258. 431. — Felső bánya 79. — Figyelmező 63. 196. 244. 292. 351. — Fontos hír a magyar bibliáról 79. — Földvár 129. — Francia szabadkőművesek 407. — Frecska Lajos 351. — Geleji Kánonok 236. Genf 7. 96. 316. 415. — Gózon Gy. 15. — Groen van Prinstrerer V. 352. — Gyöng 300. 308. — Györy Vilmos 416. — Gyula 138. — Hadház 120. — Halálozások (l. külön.) — Halász Dezső 252. — Halotti inák 23. — Hamburg 376. — Hanova 375. — H.-Böszörmény 103. 186. — Heidelberg 308. — Helyreigazítás 228. — Hithűség jutalma 161. — Hittanszaki közlöny 407. — Hittanszaki önképző társulat 87. 103. 162. 187. 408. — Hon 138. — Hódmező-Vásárhely 292. 308. 352. — Hrdlitschka János 96. — Ibsen Henrik 138. — Igazgató tanárok 244. — Imaterem 79. 96. 111. 228. 360. 376. 399. — Indokolt javaslat 260. — Innsbruck 300. — Irodalmi tudósítás 111. 146. 292. 307. 376. — Irsa 424. — Iskárióth 352. — Iskolai takarékpénztár 300. — Kassay Adolf 146. — Kámory 23. 186. 332. — Kecskemét 351. 352. — Kék 7. — Kérelem Miskolcztól 228. — Késmárk 268. — Két lelkész 7. — Kétszázados emlékünnepe 47. — Kiss Kálmán 7. — Kovács J. 20 egyh. beszéd 392. — Könyvjegyzék 212. — Körös Tartsa 129. — Körösy Pál 332. — Köszönetnyilvánítások 87. 96. 111. 146. — Közegészségi Lapok 424. — Közös theol. intézet 292. — Kraszna-Czégény 212. — Külső-Somogy 196. — Lang Henrik 47. — Lapunk 23. — Laveley 178. — Laveley rőpirata 63. 96. 111. — Lelkészképeségi vizsga 137. — Lelkészcseresznye 408. — Lenkey Ferencz 186. — Léghűtés 424. — Léva 252. — Lichtenstein J. 308. — Lipcse 351. — Lippa 32. 138. — Liszka N. 186. — Liszkay József 220. — London 7. 399. — Lombard 352. — Lugossy József 186. — Lyon 360. — Madas Károly 186. — Márk Egyet. egyh. történelem 375. — Márk Ferencz 212. 368. — Megkeresztelték a missiókon 63. — Megszűnt lap 228. — Menynyei lépcső 268. — Mező-Tarja 32. — Méliusz szobor 87. 120. — Mérséklet 23. — Milota 323. — Miskolcz 138. 162. — „Miskolcz” 138. — Mitrovits Gy. 162. — Mocsy Antal 162. — M.-Tur 352. — Nagy Ar. 244. — Nagy-Enyed 308. — Nagy-Korpád 399.

— Nagy-Körös 23. 220. 284. 332. 384. — Nagy-kunsági takarékpénztár 252. — Nagy-Szalonta 162. — Nagy József 23. — Nemes Szalók 186. — Népmozgalmi adat 7. — Niemann 7.

Nyilatkozat Gyomárról 129. — Nyir-Bátor 407.

Olten 268. — Orleans 408.

Önbíráskodás 169. — Ötven év után 375.

Pancsova 32. — Pap Gábor 399. — Payzsos János 162. — Pályaművek 47. — Pápa 96. 220. 300. 316. — Párizs 96. 236. 292. — Perrone 431. — Pesti Napló 375. — Petersen dr. 7. — Péchy Tamás 162. — Pozsony 7. 169. 268. 332. 384. 424.

— Prot. egyh. s isk. Lap 323. — Prot. egylet 169. 178. 187. — Prot. nőnevelde 228. 283. — Public opinion 424. — Pünköst 178.

Rabies 103. — Religio 111. — Renan 87. Richthofen 138. — Rittberg 292. — Rouen 407. — Rövid válasz (Veritás) 6.

Sajó-Szentpéter 352. — Sarkad 196. — Sayous 424. — Sárospatak 87. 187. 292. — Schaffhausen 431. — Schian dr. 104. — Sénior 323. — Silentium 138. — Simon Andornak 47. — Siona 32. — Skócia 351. — Soós Mihály 138. — Sopron 7. 228. — Sorshuzás 47. — Spanyolhon 7. 96. 431. — Stettner Ignác 252. — Strassbourg 96. — Szatmár 154. — Szatmár-Németi 332. — Szász Károly 103. — Székely-Udvarhely 332. — Székesfehérvár 212. — Szláv nyelv 178. — Szoboszló 292.

Tabajdi Lajos 79. — Tanári gyámegylet 236. — Tatay András 308. — Templomi és temetési karénekek 23. — The daily Review 384. — Theologiai értekezések 96. — Tisza István 212. — Tiszáninneni ref. egyh. k. 154. — Tiszántúl 161. 228. 351. — Tiszántúli jegyzőkönyv 196. — Tomka Károly 23.

— Tököli Sabbász 47. — T.-Tarján 107. — Turgonyi Lajos 375. — Twesten 32. — Tyrol 32. 200.

Uj idők 96. — Uj lap Enyeden 186. — Uj tankönyvek 63.

— Uj vidék 308. — Uj-York 352. — Utrecht 352.

Ünnepkövetség 138.

Jogakadémia 138. — Jogász-önképzőkör 424.

Vallásos iratok 7. — Vasárnapügyi n. k. congr. 351. —

Vámos Károly 236. — Vértesalja 196. — Vértesaljai h. h. egyh. m. 111. 187. — Vetter tbnok 63. — Viktor Bernát 178. — Vi- tagyülés 186.

Wsetin 96.

VII. T á r c z a.

A debreczeni ref. kollégium hittanárainak üdvözlő levele az utrechti egyetem tanáraihoz 112.

Az utrechti hittanárok válaszelevele 130.

Krisztus tanítása és befolyása a világra. Ford: Rimler Károly 8. 16. 24. 72. 80. 88. 104. 146. 170. 187.

Prot. egyleteseink legújabb gyűléskezése alkalmából. B a- lo g h Ferencz 197. 209.

E g y h á z i l a n t.

Emlékezés a magy. prot. gályarabokra. K ó s a Ede 48.

Év utóján. K ó t a i Lajos 432.

Husvétkor. M e l c z e r Gyula 122.

Merengés a temetőben. K ó s a Ede 121.

Templomi ének ó év délutánján. G a á l Imre 432.

EVANGYÉLIOMI
PROTESTÁNS LAP.

1876.

MÁSODIK ÉVFOLYAM.

SZERKESZTŐ S KIADÓTULAJDONOS
BALOGH FFRENCZ
HITTANSZAKI TANÁR.

2816

DEBRECZEN,
NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1876. D.